

Astuvan Ukko. Kuva Museovirasto.

Esi-isien pyhä paikka

Mikkelin seudun merkittävin muinaisjäänne sijaitsee Ristiinassa, Yöveden rannalla. Astuvansalmen kalliomaalaukset, kallio itsessään ja sen edustalta löytyneet meripihkaesineet muodostavat ainutlaatuisen kokonaisuuden, jonka kaltaista ei ole toista. Kuvat on maalattu noin 3 000–2 000 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Arkeologi Pekka Sarvas löysi Astuvansalmen kalliomaalaukset vuonna 1968. Ne osoittautuivat Pohjoismaiden suurimmiksi. Kuvia on yhteensä noin 65. Kuva-aiheita on useita: hirviä, ihmisiä, veneitä, kämmenenjälkiä sekä geometrisia kuvioita. Yleisin aihe on hirvi, mutta myös ihmishahmoja on lähes yhtä monta. Harvinaisia ovat kaksi naishahmoa, joista toisella on kädessään jousi. ”Astuvan Artemiiksi” ristitty hahmo on tulkittu jumaläidiksi, heimon kantaäidiksi tai hedelmällisyysriitteihin liittyväksi henkiolennoksi. Kolme sarvipäistä hahmoa on tulkittu shamaaneiksi. Veneaihe puolestaan muistuttaa Skandinaviassa pronssikautisen maanviljelyskulttuurin aurinkolaiva-aihetta. Kämmenen- ja/tai käpälänjälkien on tulkittu osoittavan paikan pyhyttä. Niillä on voitu merkitä myös metsästäjien reviirien rajat.

Vaikka kalliomaalaukset itsessään ovat jo erityiset, niin vielä merkittävämmäksi Astuvansalmen paikkana tekee maalausten edustalta järven pohjasta löydetyt meripihkafiguurit. 1990-luvun alussa paikalla järjestettiin neljä järviarkeologista kaivausta, joissa yhdeksän ja yhdentoista metrin syvyydestä löytyi kolme ihmiskasvoista riipusta ja yksi karhunpääksi tulkittu esine.

Meripihka, kreikaksi elektron, oli kivikauden kultaa. Itämeren piiristä tunnetaan kivikaudelta ihmishahmoisia meripihkakoruja vain kymmenkunta, joista siis kolme on nostettu Astuvansalmen edustalta. Yhdessäkään muussa meripihkapalan litteää sivua ei ole käytetty profiiliin kuvaamiseen. Astuvansalmen Ukko, Akka ja Poika ovat korkealaatuista meripihkaa, ja erittäin taidokasta käsityötä. Ne ovat tyyliltään hyvin yhtenäisiä ja mahdollisesti saman tekijän kädestä. Astuvan Karhu on myös harvinainen: Pohjois-Euroopasta tunnetaan kivikaudelta vain muutama karhunpääksi oletettu meripihkaesine. Balttilaisessa kivikautisessa aineistossa karhuaihetta on pidetty uskonnollismyyttisenä vielä enemmän kuin ihmisaihetta.

Maalaukset ja esineet yhdistettynä itse paikkaan, kallioon, jossa on selvästi nähtävissä ihmiskasvot, ovat antaneet aiheen uskoa, että kyseessä on ollut kauan käytössä ollut merkittävä luonnonpyhättö, kultti- ja uhripaikka. Löytöjen myötä on syntynyt kysymyksiä: ovatko taitavasti tehdyt meripihkaesineet mahdollisesti valmistettu paikanpäällä? Ovatko ne olleet amulettikoruja, joita on kannettu nahkahihnassa, vai mahdollisesti rituaalivaatteen koristeita, jumal- tai haltijaolentojen patsaiden osia vai mikä on ollut niiden käyttötarkoitus? Miten ne ovat joutuneet veteen? Onko ne uhrattu, vai onko tapahtunut onnettomuus ja vahinko? Miksi paikalta ei ole löytynyt kahta nuolenkärkeä enempää tavanomaista esineistöä? Ja ennen kaikkea kokonaisuus, mikä paikka tämä on ollut?

Pia Puntanen

Julkaistu [kulttuuriperintöblogissa](#) 27.9.2011